

Doctrină și intelligence

Adelina ANDREI

Marian SEBE

Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”

ms.oscsint@gmail.com

Abstract

The development, implementation and conformation to a clear and concise doctrine in the intelligence community and national security is a sine qua non necessity of existence, functioning and achievement of strategic and tactical objectives in any organization or nation state.

Power and performance can be achieved at the level of public and private institutions, both at the organizational and state plan, through strategic and doctrinal linkage. Specialized management of intelligence and security can effectively operate only through the existence of a flexible and coherent doctrinal fundamentals, providing a real advantage to decision makers, on which are built the geopolitical strategies of national security.

International doctrinal schools such as from Canada, United States of America, United Kingdom or Australia, and the one of NATO have included a number of fundamental elements in building a doctrine of intelligence, required for each state to embrace this amount of principles, including at an organizational level.

Keywords: doctrine, intelligence, organization, strategy, transformation

Introducere

A compara argumentele, și a o face cu tonul liniștit al buneicredințe reciproce, constituie esența oricărei discuții serioase¹.

(Mihai Eminescu)

Dezvoltarea accelerată a societății în care trăim se bazează pe circulația rapidă a informațiilor, care au devenit o resursă puternică în epoca vitezei. Pe lângă aceasta, prin trecerea de la era informațională la era

¹ Mihai Eminescu, Opere, vol. XII, PUBLICISTICĂ, 1 ianuarie 1881 – 31 decembrie 1881, în Timpu, VI, nr. 20 din 27 ianuarie 1881, în cu 28 de reproduceri după manuscrise și publicații, Ediție critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei, București, 1985, p. 46.

cunoașterii, raportul dintre activele tangibile și cele intangibile s-a modificat dramatic în favoarea celor intangibile, atingând un scor de 10 la 90. Activele intangibile sunt construite prin cea mai importantă resursă a momentului, cunoașterea, ce se fundamentează întotdeauna prin intermediul conceptelor.

În cadrul oricărei organizații care își desfășoară activitatea în era și societatea cunoașterii, totul pleacă și se formează de la nivelul conceptelor. Organizațiile nu se pot dezvolta fără o bază conceptuală clară, bine definită și ancorată în condițiile specifice fiecărui domeniu, iar în cazul organizațiilor de intelligence și securitate în cadrul național, regional și global de securitate. Competiția cunoașterii este câștigată astăzi de cei ce dețin supremația în proiectarea și elaborarea conceptuală a organizațiilor. Cine proiectează și elaborează noi concepte viabile configurează viitorul. În acest context, construcția doctrinară este fundamentală în existența, supraviețuirea și câștigarea avantajului competitiv al oricărei entități sociale.

De asemenea, doctrina din domeniul intelligence se raportează la cadrul conceptual creat pentru înțelegerea și realizarea eficientă a activităților din aria respectivă (înainte, în timpul și după efectuarea unei acțiuni) pentru a oferi militarilor o conduită și un vocabular de idei comune². Aceasta trebuie să reprezinte acel arsenal de cunoaștere care potențează acțiunile întreprinse împreună, de la individ la echipă, facilitate de un limbaj comun între părți, înțeles și tratat în aceeași manieră de către acestea.

Scopul acestui demers nu este de a demara o asemenea construcție, ci numai de a scoate în evidență importanța existenței unei doctrine în cadrul unei entități organizaționale, enunțarea unor elemente de interes în elaborarea unei doctrine de intelligence naționale și organizaționale, precum și sublinierea unor aspecte specifice cadrului și mediului național.

Ce este doctrina?

DOCTRÎNĂ, *doctrine*, s. f. Totalitatea principiilor unui sistem politic, științific, religios etc. – Din fr. **doctrine**, lat. **doctrina**.

(Dicționarul explicativ al limbii române³)

Orice doctrină presupune conectarea elementelor fundamentale de teorie, istorie, experiență și practică a domeniului în cauză. În acest sens, mai multe organizații și publicații au propus definiții referitoare la doctrina

² Coast Guard Publication 2-0, *Intelligence*, Washington, D. C. 20593-0001, mai 2010 și Till, Geoffrey, "The Evolution of Strategy and the New World Order" în Craig Snyder (ed), *Contemporary Security and Strategy*, Palgrave Macmillan, New York (2008), p. 97.

³ Ediția a II-a, Autor: Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Editură: Editura Univers Enciclopedic, Anul apariției: 1998, Tipul: Oficial, DEX '98.

din domeniul intelligence, care fac referire la faptul că aceasta este creată pentru a oferi o îndrumare amplă către folosirea rațiunii în activitatea derulată, precum și de a stabili un limbaj comun al persoanelor care își desfășoară activitatea în acest domeniu.

Astfel, în accepția Armatei Canadiene, doctrina reprezintă „principiile fundamentale pe baza cărora forțele militare își orientează acțiunile, în vederea îndeplinirii obiectivelor stabilite”. În plus, aceasta completează faptul că intelligence-ul este produsul unui proces care implică o analiză de informații, pentru a fi inclus în procesul de luare a deciziilor. Are caracter de comandă și necesită raționament în aplicare. Cuprinde cunoștințe specifice planificării, luării deciziilor și rezolvării problemelor, uneori fiind definită pur și simplu ca „ceea ce se predă”⁴.

Totodată, Centrul de Doctrină din cadrul *Australian Defence Force Warfare Centre*, definește doctrina ca „o descriere a aplicării forței pentru a servi intereselor naționale, pe plan național și internațional”. Potrivit Centrului, doctrina presupune o abordare militară filozofică a mediului operațional și oferă un mecanism de analiză a provocărilor operaționale cheie, ajutând la furnizarea de educație și pregătire militară profesională⁵. Elaborarea acesteia se înscrie unui proces dinamic, bazat pe argument și experiență profesională, iar aplicarea sa trebuie adaptată fiecărei situații, în funcție de particularitățile specifice.

Pe de altă parte, în opinia lui Geoffrey Till, doctrina nu este altceva decât aplicarea strategiei într-un anumit context de spațiu și timp. Pentru a evidenția relația dintre strategie și doctrină – considerate esențiale în asigurarea securității –, acesta realizează o analogie plastică cu domeniul culinar, unde strategia reprezintă arta culinară, iar doctrina este meniul⁶.

Nu în ultimul rând, teoreticienii din domeniul militar avertizează asupra pericolului transformării doctrinei în dogmă. Spre exemplu, Sir Julian Corbett opinează că „nimic nu este mai periculos în studiul războiului decât a permite maximelor să se substituie judecății”. Astfel că, principiile doctrinei trebuie să fie mereu puse sub semnul întrebării, iar procedurile adaptate circumstanțelor⁷.

⁴ Canadian Military Doctrine CFJP 01, 2009.

⁵ Foundations of Australian Military Doctrine, Australian Defence Doctrine Publication–D (ADDP–D), ediția a treia, Defence Publishing Service, 2012.

⁶ Till, Geoffrey, “The Evolution of Strategy and the New World Order” în Craig Snyder (ed), *Contemporary Security and Strategy*, Palgrave Macmillan, New York (2008), p. 97.

⁷ *Idem*.

De ce avem nevoie de o doctrină?

*„Doctrina prevede o organizație militară cu o
filozofie comună, o limbă comună, un scop comun,
și o unitate de efort.”*

General George H. Decker, US Army Chief of Staff (1960-1962)

Necesitatea gândirii și elaborării unei doctrine în domeniul securității și intelligence-ului la nivel național este evidentă, având în vedere faptul că, pentru a fi completă, o organizație de intelligence trebuie să dețină un suport teoretic și tehnologic solid, o strategie puternică și nu în ultimul rând o doctrină clară și concisă⁸. Toate aceste elemente sunt esențiale pentru buna desfășurare a activității și obținerea performanței unei organizații.

Pot fi aduse în discuție mai multe argumente pentru a explica nevoia de o doctrină de intelligence românească, enumerate și dezvoltate în continuare:

- În primul rând pentru că nu există una, iar fără o strategie, doctrină și tehnologie aferentă, o organizație de intelligence nu este completă și prin urmare nu funcționează eficient și performant.
- De asemenea, prin intermediul unei doctrine se pun bazele unui limbaj comun care facilitează comunicarea și cooperarea atât intra-instituțională, cât și cea interinstituțională.
- Totodată, în baza unei doctrine de intelligence putem îndeplini în mod eficient și eficace obiectivele și misiunile asumate.
- Nu în ultimul rând, este necesară pentru a putea aplica principiile managementului schimbării în cadrul organizației, astfel încât aceasta să-și păstreze competitivitatea într-o societate a cunoașterii aflată într-o continuă evoluție în secolul vitezei.

Încă din timpul Războiului Rece, conceptul de doctrină a fost utilizat în mod preponderent în domeniul militar, dar activitatea de intelligence, în special cea la nivel național nu a dispus de una specifică adresată tuturor actorilor implicați în acest domeniu. Doctrina militară poate fi definită ca ansamblul principiilor prescriptive pentru orientarea uzului de forțe armate de către un stat, în urmărirea intereselor sale pe timp de pace și război⁹.

⁸ Barger, D. G., *Toward a Revolution in Intelligence Affairs*, RAND Corporation, National Security Research Division, 2005.

⁹ Russel, F. Wiegly, *The American Way of War: A History of United States Military Strategy and Policy*, New York, Macmillan, 1973, p. 512.

Organizațiile militare au furnizat în mod tradițional informații pentru forțele proprii în trei moduri: ordine, intelligence și doctrină. Ordinele folosesc la definirea unei sarcini specifice apropiate. Intelligence-ul oferă informații despre mediul în care sarcina va fi îndeplinită. Doctrina stabilește „regulile jocului” sau procedurile standard de operare. Spre deosebire de ordine și intelligence, doctrina nu este furnizată în timp real, dar servește la formarea culturii și a mentalității indivizilor implicați. Astfel, informația a fost, până de curând, inseparabilă de comandanți, structuri de comandă și sisteme de comandă¹⁰.

În ceea ce privește România, la nivelul Serviciului Român de Informații a existat în anul 2004 o inițiativă de elaborare a unui asemenea document, aprobat în cadrul Consiliului Suprem de Apărare a țării, ca „Doctrina națională a informațiilor de securitate”. Specialiști ai domeniului precizează următoarele aspecte cu privire la documentul respectiv:

„Dacă se dorește o abordare chiar academică a problemei Comunității de informații, atunci, tot aceleași persoane trebuie să accepte că necesitatea ei rezultă din Doctrina de informații. Această doctrină există și, probabil, persoanele menționate mai sus au coordonat și participat la elaborarea și avizarea ei în Consiliul Suprem de Apărare a țării, în perioada 2001-2004. Ea poate fi accesată pe site-ul președinției, cu denumirea completă Doctrina Națională a Informațiilor pentru Securitate.

Într-adevăr, această doctrină încearcă o abordare academică, numai că, așa cum este ea concepută, nu are puterea și claritatea de a genera cadrul concret de organizare și desfășurare a unei noi activități de informații, de care are nevoie țara noastră în procesul de formare și consolidare a democrației și a statului de drept.”

„Doctrina de informații și comunitatea de informații rămân simple divagații academice, pretexte de tensiuni politice dâmbovițene sau sunt reclamate ca o necesitate a reformei spre democrație?”.

Mihaiu Mărgărit, General de brigadă (r), fostul șef al Direcției Informații Militare, Director de proiect în Fundația EURISC – Institutul European pentru Managementul Riscului, Securității și Comunicării.

¹⁰ Alberts, D. S. *The Unintended Consequences of Information Age Technologies*. NDU Press Book, 1996.

Specialistul în domeniul informațiilor militare citat mai sus semnalează caracterul lipsit de conținut și neadaptat din punct de vedere istoric la condițiile și necesitățile actuale în care se află România și serviciile sale de informații. În vederea argumentării acestui aspect, menționează nevoia de schimbare a doctrinei, privită ca unica modalitate de evoluție a culturii organizaționale, în special la nivelul conducerii organizației. Cultura organizațională poate fi schimbată prin înlocuirea cu o altă formă de comportament, iar pentru a pune în aplicare strategia formulată, fiecare membru al unei organizații de intelligence trebuie să cunoască modul în care trebuie să-și modifice maniera de îndeplinire a sarcinilor.

Alberts Davis opinează că procesul elaborării doctrinei tinde să fie lent și dificil din cauza numărului mare de persoane și organizații implicate. Chiar și așa, rămâne necesară pentru a asigura consecvența unui comportament adecvat în întreaga organizație¹¹. La aceasta se adaugă și reticența membrilor la schimbările survenite în cadrul organizației, odată cu implementarea unei noi doctrine și măsurile ce le precede.

Pentru ca o organizație de intelligence să-și mențină caracterul flexibil și adaptativ, atribute fundamentale pentru orice grup social sau formă de organizare în epoca contemporană, ea are nevoie de o construcție doctrinară. Odată ce aceasta este formulată, implementată și asumată de către toți membrii grupului, indivizii aflați pe palierele inferioare câștigă o flexibilitate de creație și adaptare, atât timp cât acțiunile lor sunt subsumate cadrului general formulat de către conducere, ceea ce le permite să opereze mai rapid și mai eficient.

În acest context, intervine legătura interdependentă dintre *strategie, doctrină și intelligence* și se remarcă raportarea viziunii strategului american John Boyd privind adaptabilitatea și capacitatea de reacție a indivizilor în cadrul organizației – „*Acela care gestionează schimbările cel mai bine supraviețuiește*” –, la scala capabilităților dinamice enunțată de Sun Tzu – cunoscută prin sintagma „*viteza bate forța, surpriza bate viteza, strategia bate surpriza*”¹².

Absența unei doctrine în domeniul intelligence ori existența uneia neclare, cu concepte și termeni slab definiți, fără o construcție logico-conceptuală, împiedică totodată dezvoltarea de reforme și

¹¹ Alberts, David S. *The Unintended Consequences of Information Age Technologies*, NDU Press Book, 1996.

¹² Osinga, Frans P. B. *Science, Strategy and War: The Strategic Theory of John Boyd*. London: Routledge, 2007.

transformări la nivelul organizațiilor de profil. Aici se impun două mențiuni importante: pe de o parte, diferența dintre reformă și transformare, neînțeleasă de multe ori de către clasa politică și nici de unii lideri ai serviciilor de informații din timpul ultimului sfert de secol, iar pe de altă parte modul de elaborare a legislației, normelor și instrucțiunilor în domeniul intelligence. Aceasta este o etapă a trinomului ce conexează teoria, educația și practica. Așadar, elaborarea de legi, norme și instrucțiuni presupune mai întâi stabilirea clară a teoriei, strategiei și doctrinei domeniului respectiv. Acest lucru explică de ce modificările cadrului legislativ sau schimbările făcute la nivelul conducerii serviciilor de informații nu au avut întotdeauna efectul scontat, prin aceea că în absența unei doctrine, fiecare structură de intelligence a oferit propria interpretare, lipsind astfel viziunea integrată.

În acest sens, specialiștii subliniază faptul că, într-o lume haotică, liderii trebuie să regândească organizațiile pe care le conduc prin intermediul conceptelor, principiilor și valorilor care stau la bază, și nu prin elaborarea unor reguli¹³. Iar în România acest lucru este posibil. Să le parcurgem pe rând.

Conform dicționarului Webster, a reforma înseamnă „a reveni la o stare bună”. Astfel, majoritatea indivizilor percep reforma drept un efort de îmbunătățire sau de înlăturare a deficiențelor unei situații, proces, produs etc. O a doua definiție atribuită reformei este aceea de „acțiune de îmbunătățire a condițiilor socio-economice, fără o schimbare radicală sau revoluționară”. Pornind de la această definiție, putem concluziona că implementarea unei reforme presupune menținerea formei existente, urmărindu-se doar rearanjarea componentelor în vederea înlăturării deficiențelor.

Pe de altă parte însă, a transforma presupune a schimba forma, nu doar a o rearanja. În natură, transformarea implică nu doar o schimbare a aspectului, dar și a caracterului și a modului de viață a unui organism (spre exemplu transformarea omizii în fluture). Transformările, spre deosebire de reforme pot implica și schimbări cu impact negativ: la nivel individual se pot observa transformări ale modului de gândire, care odată ce se produc, modifică complet modul de configurare al procesului cognitiv, înlăturând orice cale de întoarcere.

¹³ Pinchot, G. and E. Pinchot. *The End of Bureaucracy & the Rise of the Intelligent Organization*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers, 1993.

De asemenea, când vorbim despre transformare, trebuie să conștientizăm sensul termenului. Astfel, potrivit lui Ackoff (2004), reformele și transformările nu sunt același lucru. Reformele vizează schimbarea mijloacelor prin care se urmărește îndeplinirea obiectivelor, iar transformările implică modificări în obiectivele stabilite. Aceste modificări intervin în relația cu evoluția intelligence-ului: activitățile membrilor serviciilor/comunităților de informații vin ca răspuns la factorii interni și externi, prin modificarea obiectivelor și schimbările care au loc în afara domeniului intelligence. Respectivul schimbări și trenduri uneori nu sunt abordate în timp util de către practicieni și mediul academic, ori sunt abordate doar de o parte dintre aceștia. Diferența majoră dintre reforme și transformări este similară cu investiția în active tangibile versus active intangibile. Organizațiile ce reușesc să investească în special pe termen lung în active intangibile vor fi capabile să obțină avantajul competitiv în domeniul/piața/sectorul unde acționează. În acest sens, în ultimele două decenii domeniul și disciplina intelligence a ajuns la maturitate, iar în cadrul acesteia se formează o piață a intelligence-ului economic, competitiv, de afaceri, tehnologic, academic, etc în care este necesară o strategie bine conturată dar, mai ales dinamică, unde performează numai acele entități organizaționale, statale ori private, ce proiectează și implementează concepte și modele de acțiune cu care își surclasează competitorii.

În acest context, o organizație ori stat fără o construcție doctrinară ori cu o construcție doctrinară slabă de intelligence nu poate funcționa și opera eficient, deci prin urmare nu putem vorbi de o transformare viabilă.

Ce trebuie să conțină o doctrină de intelligence?

Un prim demers de identificare a elementelor ce stau la baza construcției unei doctrine în sfera intelligence îl constituie o analiză de tip benchmarking asupra documentelor de profil din diverse state ale lumii. În acest sens, o primă incursiune o putem realiza asupra elementelor de doctrină din Marea Britanie, Franța, Canada, Australia și Statele Unite ale Americii.

În orice activitate, atingerea performanței și obținerea succesului constau în primul rând în înțelegerea corectă a naturii acelei activități și a principiilor în baza căreia se derulează. Întocmai același raționament se aplică și domeniului intelligence. Specialiștii subliniază importanța clarificării scopului urmărit și a relațiilor stabilite cu factorul decizional

și cu zona operațională¹⁴. În contextul situației specifice nouă, un prim pas ar fi să luăm în calcul calitatea de membru NATO pe care România a dobândit-o în anul 2004. În acest sens, provocarea misiunii noastre ar trebui să se atenueze, având deja un reper fundamental de ancorare doctrinară la alianța nord-atlantică. Din păcate însă, situația reală este diferită de realitate, subiect pe care îl vom relua ulterior.

Prin analogie, doctrina de intelligence canadiană – Joint Intelligence Doctrine – reprezintă „un ghid pentru toți cei implicați în procesul de intelligence”. Materialul respectiv abordează subiecte precum: natura intelligence-ului, procesul de intelligence, practica intelligence, sprijinul intelligence pentru planificare, intelligence-ul operațional și liniile directoare pentru practica intelligence-ului întrunit¹⁵. Pentru a fi utilă și eficientă, doctrina trebuie să specifice relațiile de comandă și autoritatea de care comandanții pot beneficia, să sublinieze principiile fundamentale ale acestora și să îi ghideze în exercitarea autorității pentru comandă și control, să prescrie îndrumarea pentru organizarea și desfășurarea forțelor reunite și să descrie politicile pentru anumite activități comune¹⁶.

Documentul Armatei SUA – „Intelligence Field Manual No. 2-0”, constituie materialul fundamental pentru doctrina intelligence-ului militar. Acesta descrie fundamentele operațiunilor de intelligence, funcția de luptă a intelligence-ului, procesul de intelligence, rolurile și funcțiile intelligence-ului militar în contextul operațiunilor armatei, intelligence-ul în acțiuni unitare, considerente de intelligence în pregătirea strategică și disciplinele subsumate intelligence.

De asemenea, potrivit Centrului de Intelligence și Studii de Securitate Brunel (Brunel Centre for Intelligence and Security Studies/BCIIS), o doctrină trebuie să ofere militarilor următoarele elemente menite să îi îndrume și să îi ajute în activitatea pe care o întreprind: un ghid de bune practici în domeniu, o platformă de învățare, un document ce stabilește responsabilitățile în îndeplinirea sarcinilor acestora, o bază de date din care pot fi extrase norme și regulamente și un „aide-memoire” pentru ofițeri pe durata operațiunilor¹⁷.

¹⁴ Marine Corps Doctrinal Publication 2, 1997.

¹⁵ Joint Intelligence Doctrine, Canadian Forces, Publication B-GJ-005-200FP-000, 2 October 2002.

¹⁶ Doctrine for the Armed Forces of the United States, Joint Publication 1, 2013.

¹⁷ BCISS, “BCISS Comments on JWP 2-00 Re-Write Arising from DCDC Intelligence Seminar”, 3 decembrie 2009.

Un alt document de talie națională pe linia doctrinei de intelligence îl constituie Joint Doctrine Publication 2-00, din Marea Britanie. Acesta cuprinde teoria, practica și procedurile de intelligence, descrise în șase teme principale: centralitatea de înțelegere și influență, importanța exploatării de intelligence, cooperarea interinstituțională și proceduri de cooperare comune, relația dintre comandant și restul personalului, intelligence în mediul de cooperare contemporan.

În perspectiva franceză¹⁸, o doctrină de intelligence trebuie să trateze următoarele domenii: tipul de intelligence și beneficiarii săi (incluzând aici obiectul și definiția intelligence-ului, nivelele de luare a deciziilor, tipurile de intelligence utilizate de către decidenți), originile intelligence-ului cu „banca de informații” din care se extrage intelligence-ul și producerea intelligence-ului (ce include principiile fundamentale ale intelligence-ului și ciclul de intelligence).

Dacă încercăm o sumarizare a conținutului documentelor școlilor doctrinare de mai sus, respectiv americană, britanică, franceză și canadiană, am putea scoate în evidență câteva repere doctrinare fundamentale, necesare în construcția unei doctrine de intelligence. Acestea constau în înțelegerea mediului intelligence, natura domeniului intelligence, fundamentele/teoria intelligence-ului, ce include crearea și dezvoltarea unui intelligence eficient, ciclul de intelligence, precum și rolul și funcțiile intelligence-ului.

Și în cazul proiectării bazei conceptuale doctrinare românești, o primă etapă ar putea fi respectarea algoritmului de mai sus. Nu este cazul să-l elaborăm acum, însă câteva precizări sunt importante în această etapă.

O primă precizare se referă la modelul pe care îl abordăm în demersul de proiectare și elaborare a unei doctrine de intelligence. În acest caz, modelul se raportează la arhitectura echipei de proiectare și elaborare a doctrinei. Această arhitectură trebuie să respecte înlănțuirea logică a trinomului cercetare - educație - profesie (sau teorie - învățare - practică), astfel încât echipa de proiectare și elaborare a doctrinei să fie eterogenă, în sensul includerii specialiștilor din cele trei elemente ale trinomului, iar etapele de proiectare/elaborare să fie formalizate într-un flux informațional pe compartimentele asociate acestei formule. Astfel, un prim draft al

¹⁸ La stratégie mondiale en matière d'information et de renseignement, 2005.

doctrinei trebuie susținut de specialiștii din zona academică și de cercetare, ulterior să poată fi configurat conținutul acesteia, cu sprijinul celor din zona operațională. Nu elaborăm acum și în acest scurt format modul de colaborare și instrumentele folosite pentru activitatea propriu-zisă.

O a doua precizare privește identificarea și înțelegerea mediului de intelligence. În acest context, înainte de proiecția și elaborarea doctrinei, este necesară o etapă de analiză a mediului intelligence, mediu ce este inclus într-un anumit context și are mai multe componente. Un mediu de intelligence ar putea fi alcătuit din: contextul strategic – format din mediul de securitate internațional și mediul de intelligence național și contextul specific – reprezentat de mediul de intelligence specific entității organizaționale. Pentru fiecare din cele două componente este necesară proiecția elementelor componente.

În cadrul înțelegerii mediului intelligence, lucrurile par extrem de clare în ceea ce privește cazul țării noastre: nu există o reală Comunitate de Intelligence în România. Acest fapt poate fi explicat prin înțelegerea etapei în care ne aflăm în acest moment cu pregătirea resursei umane în domeniul informații. Construcția de capital uman nu a preocupat pe nimeni în România, dovada o constatăm în sistemul de educație. Serviciile de informații și comunitatea de altfel, trebuie să-și reconsidere poziția față de cercetarea științifică în domeniul securității naționale, prin proiectarea și construcția unui intelligence sistemic la nivel național. De ce afirmăm aceasta? Pentru că încercarea de a stabili o Comunitate de Informații în România a eșuat din mai multe motive. Unul dintre acestea îl constituie și neînțelegerea rolului intelligence-ului de către factorul politic în societatea cunoașterii, referindu-ne aici la cele două entități cu atribuții executive – Președinția și Guvernul – care și-ar fi dorit ca sediul de comandă al acestei entități să i se subordoneze, ori politizarea unei astfel de comunități trebuie ținută cât mai departe. Cu toate acestea, nu este cel mai important aspect al acestui eșec. Motivul principal îl reprezintă neînțelegerea algoritmului de formare a unei asemenea entități organizaționale: comunitatea de intelligence național. Pentru a reuși acest demers, factorii responsabili trebuie să înțeleagă că drumul spre tăierea panglicii înființării comunității nu trebuie să înceapă cu legislația, normele și prevederile legale, ci, în mod fundamental cu proiectarea, definirea și elaborarea conceptelor domeniului informații, respectiv intelligence, dacă vom menține acest cuvânt și în limba română.

Într-o altă notă, trebuie să înțelegem relația dintre activele tangibile și intangibile, deoarece în România se confundă ori nu se cunoaște importanța activelor intangibile în cadrul existenței și dezvoltării unei organizații.

O a treia precizare se referă la natura domeniului intelligence și la teoria disciplinei intelligence. În această ipostază, numim domeniu activitatea desfășurată de specialiștii serviciilor și agențiilor de intelligence și securitate – practicienii domeniului intelligence. În planul teoretic însă, discutăm despre disciplina intelligence ca ramură a științelor sociale sau ceea ce numim în ultimii ani *intelligence academic*. Această disciplină este operată de specialiști ce provin din trei zone, și anume: cei din zona academică, practicienii domeniului ce au dobândit statut de instructori și cei care prin practicarea profesiei au dobândit ulterior, prin competențe acumulate de cercetare ori învățământ, statutul universitar/academic.

În acest context, un aspect deloc de neglijat în această fază îl reprezintă înțelegerea naturii domeniului și disciplinei intelligence în era contemporană. Natura intelligence-ului de acum un secol nu mai corespunde cu natura intelligence-ului de astăzi și nici cu natura intelligence-ului de acum zece ani. Evoluția și dezvoltarea rapidă a societății umane, trecerea de la era informațională la era și societatea cunoașterii, deja cu valențe de trecere spre era intelligence (așa cum a anticipat-o cu o viziune impresionantă Dedijer în 2002 și ulterior alți specialiști), produce mutații semnificative și în activitatea intelligence.

Acest lucru duce către reconsiderarea taxonomiei specifice acestei discipline, prin proiectarea de noi valențe conceptuale definitorii epocii în care modelele organizaționale sociale actuale se reconfigurează. Un prim exemplu ar fi apariția conceptului de intelligence academic, inițiat de noi în urmă cu câțiva ani, ce conectează „triburile” academic, educativ și operațional, dar și potențează dezvoltarea cunoașterii intelligence (intelligence knowledge).

Dacă ar fi să urmărim evoluția conceptului intelligence, ce a pornit de la acțiuni și operațiuni umbrite de atributul secretului și acțiunii acoperite, dar analizând latura biologică (Fedanzo, 1993), organizațională (Lippmann, 1922, Wilensky, 1967) și de afaceri specifică ultimelor decenii, sesizăm translația acesteia către un palier extins la nivelul fiecărui individ din societate, devenind din ce în ce mai evident o entitate sistemică de producție a cunoașterii, prin modele de învățare și adaptare continuă la dinamica cerințelor pieței, de această dată sub imperiul atributului de „deschis”.

Extrem de simplu spus, intelligence este de fapt un proces de cunoaștere. Dacă inițial intelligence-ul era, și s-a dezvoltat ca o componentă esențială a capacităților militare, astăzi intelligence-ul devine o componentă esențială și pentru capacitățile oricărei entități organizaționale, în orice plan al acesteia: politic, economic, social, etc.

Dacă prin înțelegerea acestei noi proporții a naturii intelligence-ului elaborarea doctrinei unei entități organizaționale pare simplă, ceea ce nu este cazul, extensia capacităților doctrinare la nivelul instituțional al statului, cu cele două elemente, public și privat, necesită o abordare de nivel strategic ce transcende frontierele cunoașterii din zona operațională.

După clarificarea naturii intelligence-ului se poate trece la edificarea teoriei acestei discipline. Dar, despre acest subiect extrem de complex vom reveni într-o abordare ulterioară.

Concluzii

La momentul actual nu putem vorbi despre o lucrare științifică consacrată referitoare la teoria domeniului informațiilor, specifică cadrului istoric și ideologic românesc, având în vedere că subiectele abordate în cadrul literaturii de informații din România ultimului secol sunt cele din palierul istoriei domeniului și studiilor de caz aferente. Absența unei doctrine specifice intelligence-ului românesc a condus la adoptarea unui sistem de informații ale cărui practici corespund doar parțial cu dezvoltarea altor sisteme de intelligence contemporane, ceea ce s-a tradus într-un decalaj evident și semnificativ. În consecință, această stare de fapt se poate solda cu emergența unui *intelligence agnatologic*¹⁹, în defavoarea unui *epistemologic*, util majorității. Principalele efecte se vor resimți la nivelul experților din palierul operațional, care pot ajunge să aservească atribuțiile cercetării și educației exclusiv din perspectiva operaționalului. În acest sens, o posibilă direcție de intervenție în construcția unei doctrine românești de intelligence poate fi dată de aplicarea principiilor și practicilor intelligence-ului colaborativ pentru echipele mixte de specialiști din operațional cu cercetătorii din zona academică.

¹⁹ Agnotologia descrie și studiază crearea culturală a ignoranței, în special publicarea datelor științifice inexacte sau care induc în eroare. Termenul a fost introdus în lucrarea „*Agnotology: The making and unmaking of ignorance*” (2008) de către profesorul de istorie a științei Robert N. Proctor, inițiatorul acestei direcții de cercetare.

Bibliografie

Volume

1. Alberts, D. S. 1996. *The Unintended Consequences of Information Age Technologies*. NDU Press Book.
2. Barger, D. G. 2005. *Toward a Revolution in Intelligence Affairs*, RAND Corporation, National Security Research Division, disponibil la http://www.rand.org/pubs/technical_reports/2005/RAND_TR242.pdf, accesat la 31.03.2014.
3. Baud, J. 1997. *Encyclopedie du Renseignement et des Services Secrets*, Editura Lauvazelle.
4. Eminescu, M. Opere, vol. XII, PUBLICISTICĂ, 1 ianuarie 1881 – 31 decembrie 1881, în Timpul, VI, nr. 20 din 27 ianuarie 1881, Ediție critică întemeiată (1985) de Perpessicius, București: Editura Academiei.
5. Fedanzo, A. 1993. *A Genetic View of National Intelligence. Second International Symposium: National Security & National Competitiveness: Open Source Solutions Proceedings*, Volume I, disponibil la http://www.oss.net/dynamaster/file_archive/040320/445214476d2a9a34cda719d17ded8fa7/OSS1993-01-04.pdf
6. Kent, S. 1955. *The Need for an Intelligence Literature*, în *Studies in intelligence*, No.1, September 1955.
7. Kent, S. 1964. *Words of Estimative Probability*, *Studies in Intelligence*, Fall 1964.
8. Lippmann, W. 1922. *Public Opinion*. New York: Harcourt Brace Print.
9. Osinga, Frans P. B. 2007. *Science, Strategy and War: The Strategic Theory of John Boyd*. London: Routledge.
10. Pinchot, G., Pinchot, E. 1993. *The End of Bureaucracy & the Rise of the Intelligent Organization*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.
11. Ransom, H. 1970. *Intelligence Establishment*, Harvard University Press, apud Alain Dewerpe. 1998. *Spionul – antropologia secretului de stat contemporan*, București: Editura Nemira.
12. Russel, F. Wieigly. 1973. *The American Way of War: A History of United States Military Strategy and Policy*, New York: Macmillan.
13. Wilensky, H. L. 1967. *Organizational intelligence; knowledge and policy in government and industry*. New York: Basic Books.

Articole

14. Dedijer, Stevan. 2002. *Development & Intelligence 2003-2053, National Security and The Future* 3(3-4).

15. Sebe, Marius. 2011. *Why Intelligence*, Analele Universității București, Seria Științe Politice, Anul XIII (2011), nr. 2.

16. Till, Geoffrey. 2008. *The Evolution of Strategy and the New World Order*, în Craig Snyder (ed), *Contemporary Security and Strategy*, New York: Palgrave Macmillan.

Publicații electronice

17. BCISS, "BCISS Comments on JWP 2-00 Re-Write Arising from DCDC Intelligence Seminar", 3 decembrie 2009, disponibil la <http://people.brunel.ac.uk/~isstpd/BCISS%20Comments%20on%20Joint%20Intelligence%20Doctrine%20December%202009.pdf>, accesat în 20.11.2013.

18. Doctrine for the Armed Forces of the United States, Joint Publication 1, 2013, disponibil la http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp1.pdf, accesat la 29.03.2014.

19. Canadian Military Doctrine CFJP 01, 2009, disponibil la http://publications.gc.ca/collections/collection_2010/forces/D2-252-2009-eng.pdf, accesat la 29.03.2014.

20. Coast Guard Publication 2-0, *Intelligence*, Washington, D.C. 20593-0001, mai 2010, disponibil la http://www.uscg.mil/doctrine/CGPub/CG_Pub_2_0.pdf, accesat la 29.03.2014.

21. Foundations of Australian Military Doctrine, Australian Defence Doctrine Publication-D (ADDP-D), ediția a treia, Defence Publishing Service, 2012, disponibil la <http://www.defence.gov.au/adfwd/Document/DoctrineLibrary/ADDP/ADDP-D-FoundationsofAustralianMilitaryDoctrine.pdf>, accesat la 29.03.2014.

22. Joint Intelligence Doctrine, Canadian Forces, Publication B-GJ-005-200FP-000, 2 October 2002, pp. 1-3.

23. Joint Doctrine Publication 2-00 (JDP 2-00), Understanding and Intelligence support to joint operations, ediția a treia, august 2011, disponibil la https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/33704/20110830JDP2003rdEDweb.pdf, accesat la 29.03.2014.

24. La stratégie mondiale en matière d'information et de renseignement, 2005, disponibil la <http://tinyurl.com/klaynsl>, accesat la 29.03.2014.

25. Marine Corps Doctrinal Publication 2, Department of the Navy, Headquarters United States Marine Corps, Washington, D. C. 20380-1775, 7 iunie 1997.

26. <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/books-and-monographs/sherman-kent-and-the-board-of-national-estimates-collected-essays/6words.html>

27. [http://www.csis.gc.ca/bts/ntllgnc-eng.asp/Canadian Security Intelligence Service](http://www.csis.gc.ca/bts/ntllgnc-eng.asp/Canadian_Security_Intelligence_Service).

28. http://www.cisc.gc.ca/aciis/aciis_e.html/ Criminal Intelligence Service Canada, Automated Criminal Intelligence Information System.

Elena-Adelina Andrei este doctorand la Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul” din București. A absolvit Facultatea de Sociologie și Asistență Socială din cadrul Universității din București. De asemenea, a urmat programele de master „Analiza informațiilor” și „Managementul Resurselor Umane” în cadrul aceleiași instituții.

Interesele sale științifice se îndreaptă către următoarele domenii: comportamentul organizațional, analiza rețelelor sociale, rețelele sociale online și comunitățile virtuale.

Marian Sebe este profesor asociat în cadrul Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”. A fost, de asemenea, profesor asociat în cadrul Facultății de Științe Politice a Universității București, Departamentul Relații Internaționale. Activitatea sa de predare și cercetare este centrată pe teme precum intelligence-ul strategic, surse deschise și intelligence competitiv. Marian Sebe a ocupat funcția de director executiv al uneia dintre primele firme de consultanță din România în domeniul intelligence-ului competitiv/intelligence pentru afaceri și managementului cunoașterii. Începând cu 2009 este coordonatorul mai multor proiecte în domeniul surselor deschise, intelligence competitiv și programe de pregătire în domeniul intelligence-ului și surselor deschise, îndeplinind rolul de facilitator pentru formatori, precum și cel de coordonator al programelor de tip formare de formatori în scopul îndeplinirii obiectivelor acestor programe. Marian Sebe este membru al Comitetului științific al Revistei Române de Studii de Intelligence. El este membru SCIP – *Strategic and Competitive Intelligence Professionals* – din 2002 (<http://www.scip.org>).